

Dünyada ve Türkiye’de yaşlıların demografik özellikleri

Demographic characteristics of the elderly population in Turkey and the world

Mandıracıoğlu A

Ege Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, İzmir

Özet

Önümüzdeki birkaç on yıl içinde dünya nüfus yapısında hızlı değişimler olacağı tahmin edilmektedir. Yaş yapısındaki en önemli değişim çocuk-yaşlı dengesinde gerçekleşecek ve 2050 yılında tarihte ilk kez yaşlı sayısı, çocuk sayısına ulaşacaktır. Yaşlıların çoğunluğunu fakir, eğitim düzeyi düşük ve yalnız kadınlar oluşturmaktadır. Nüfus içinde yaşlıların oranının artışı ile birlikte, onların sağlık ve sosyal gereksinimlerinin karşılanamaması önümüzdeki yıllarda gelişmekte olan ülkeler için önemli bir sorun olarak ortaya çıkacaktır.

Anahtar kelimeler: nüfusun yaşlanması, demografi, nüfus yapısı, yaşlı, demografik dönüşüm.

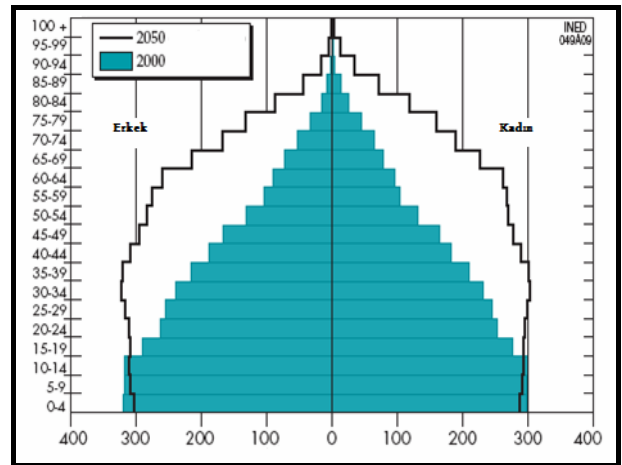
Summary

Projections showed that world population structure and share of age groups will change in the next decades. In 2050, it will be actualized that be historic reversal in the proportions of young and older persons, the young-old balance is shifting throughout the Word. The majority of older persons are women, poor, lonely and have lower educational levels. The increasing proportion of older people in the population and their unmet need for social and health care is an important problem for developing countries.

Key words: population aging, demography, population structure, elderly, demographic transition.

Giriş

Nüfusun yaşlanması, bir nüfusun yaş yapısının değişerek, o nüfustaki çocukların ve gençlerin payının azalması ve yaşlı insanların (60 yaş üstü veya 65 yaş üstü) payının göreceli olarak artmasıdır (1). Küresel yaşlanma süreci “demografik dönüşüm” olarak da adlandırılmaktadır. Bu dönüşümde nüfusun yaş grupları yapılanması şekil değiştirmekte, mortalite ve fertilitede azalma ile birlikte doğumdan sonra beklenen yaşam süresinde artış olmakta ve çocuk ve gençlerin nüfus içinde oranı azalırken yaşlıların yüzdesi artış göstermektedir (2,3). Yaş dağılımında uluslararası göçlerin rolünün pek az ülkede etkili olduğu belirtilmektedir (2,4). Şekil 1’de dünya nüfusunun yaşa ve cinsiyete göre 2000 ve 2050 yıllarındaki durumu görülmektedir.

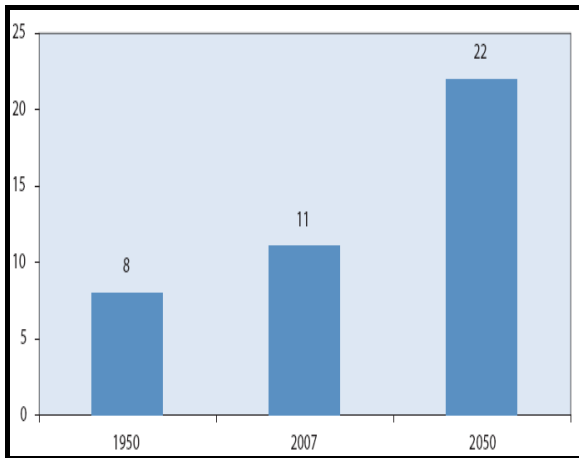

Şekil 1. Dünya nüfus piramidi: 2000 ve 2050 (5)

azalması sonucu, 2050 yılında 11 ülkenin (Japonya, Rusya, Ukrayna gibi) nüfusu şimdiki nüfuslarının altına düşecektir. Diğer taraftan bu ülkelerde yaşayan yaşlıların nüfus içindeki payı daha da artacaktır. Yaşlı popülasyonda 80 yaş üstünde bulunanların nüfus artış hızı ise % 4.3'tür. Dünya nüfusu son 100 yıl içinde (1950-2050) dörde katlanırken yaşlı nüfusun 10 kez artacak olması dikkat çekicidir. Dünyada en fazla yaşlı artışı 2008- 2040 arasında % 316 ile Singapur'da gerçekleşecektir (2,4,6). Şekil 2'de yaşlıların nüfus içindeki yüzdelerinin 100 yıllık süreçteki değişimleri izlenmektedir.

2000 yılında yaşlı nüfusun % 62'si gelişmekte olan ülkelerde yaşıyorken 2030'da bu oran % 75-80'e ulaşacaktır. Günümüzde sayısal olarak en fazla yaşlı (106 milyon) Çin'de yaşamaktadır. Ardından Hindistan (59.6 milyon), Amerika Birleşik Devletleri (38.7 milyon) ve Japonya (27.7 milyon) gelmektedir. Türkiye'de yaşayan yaşlı sayısı 5.1 milyondur ve dünya sıralamasında 19. sırada bulunmaktadır (4,6). 2050 yılında gelişmekte olan ülkelerden Çin (437 milyon), Hindistan (324 milyon), Endonezya (70 milyon) ve Brezilya'da (58 milyon) yaşayan yaşlı sayıları, dünyada ilk sıralara yerleşecektir (2).

Günümüzde, dünyada yaşlıların nüfus içinde yüzdesinin en fazla olduğu kıta, Avrupa (% 20) ve en az olduğu kıta ise % 5 ile Afrika'dır. 2050 yılına gelindiğinde, Avrupa'da yaşlı nüfus oranı % 37'e çıkarken Afrika'da % 10 olacağı tahmin edilmektedir. Günümüzde, toplam nüfus içinde yaşlıların yüzdesinin en yüksek olduğu ülkeler; Japonya, Avusturya, İspanya, Çek Cumhuriyeti, Slovenya, Yunanistan, İsveç ve İtalya'dır (2,4,7).

Şekil-2. 60 yaş ve üzeri kişilerin nüfus içindeki oranı: 1950-2050 (2).

Önümüzdeki yüz yılda yaşlıların durumundaki değişimin aşağıdaki şekilde gerçekleşmesi tahmini yapılmaktadır (2, 6,7,8):

1950 yılındaki durum:

- 200 milyon kişi 60 yaşından yaşlı, yani her 100 kişiden 8'i 60 yaş ve üzeriydi,
- Dünya nüfusunun yarısı 24 yaş ve üzeri kişilerden oluşuyordu,
- 0-14 yaş grubu çocuklar, dünya nüfusunun % 34'ünü oluşturmakta iken, 60 yaş üstü kişiler ise % 8'ini kapsıyordu,
- Dünyada sadece 14 milyon kişi 80 yaş ve üzerindeydi.

2000 yılındaki durum:

- 600 milyon kişi, yani her 10 kişiden 1'i 60 yaş ve üzeriydi,
- Dünya nüfusunun yarısı 27 yaş üstü kişilerden oluşmaktaydı,
- 0-14 yaş çocuklar nüfusun % 30'u iken, 60 yaş ve üzeri kişiler % 10'uydu,
- Dünyada 61 milyon kişi 80 yaş ve üzerinde, 8 milyon kişi 90 ve üzeri yaşta ve 180 bin kişi de 100 yaşını aşmış durumdaydı.

2050 yılı için tahmin edilen durum:

- 1 milyar kişi 60 yaş ve üzeri, yani 5 kişiden biri yaşlı olacaktır,
- Dünya nüfusunun yarısı 36 yaş ve üzeri kişilerden oluşacaktır,
- 0-14 yaş çocuklar, nüfusun % 21'ini kapsayacakken, nüfusun % 21'i 60 yaş ve üzeri kişiler olacaktır,
- Dünyada 314 milyon kişi 80 yaş ve üzerinde, 61 milyon 90 ve üzeri yaşta, 3.2 milyon kişi de 100 yaşını aşmış olacaktır.
- 65 yaş ve üzeri her yüz kişiden 55 i kadın ve 100 yaş üstü her yüz kişiden 6'sının kadın olacağı tahmin edilmektedir.

Özellikle gelişmekte olan ülkeler yaşlanma süreci ve demografik dönüşümü çok hızlı olarak ve önümüzdeki 20-40 yıl içinde yaşayacaklardır (3,6). Yaşlıların nüfus içindeki oranının % 7'den % 14'e ulaşması Fransa'da 115 yıl (1865-1980 yılları arası), ABD'de 69 yıl,

Japonya'da 26 yıl sürmüşken, Azerbaycan'da 33 yıl, Çin'de 26 yıl, Singapur'da 19 yıl sürecektir (2,4).

Nüfusun yaşlanması sürecinde ele alınan temel değişkenler şunlardır:

Doğuştaki Beklenen Yaşam Süresi: Yeni doğmuş bireylerin tüm yaşamı boyunca doğum anındaki mortalite koşullarının aynı olduğu varsayımı altında beklenen ortalama yaşam süresidir.

Toplam Doğurganlık (Fertilite) hızı: Bir kadının doğurgan olduğu dönem boyunca (15-49 yaşları arasında) doğurabileceği çocuk sayısıdır.

Nüfus artış oranı: Bir ülkede belli bir sürede insan sayısında meydana gelen artış oranıdır.

Medyan Yaş: Belirli bir nüfusun medyan yaşı, bu nüfusu oluşturan kişiler yaş büyüklüğüne göre sıralandığında, en ortada kalan kişinin yaşı veya iki kişinin yaşlarının aritmetik ortalamasıdır.

Yaşlı Bağımlılık Oranı: 65 yaş ve üstü yaşlardaki her 100 kişiye karşın 15-64 yaşlarındaki kişi sayısıdır.

Nüfusun Yaşlanması: Bir ülkenin nüfusunda yaşlı nüfusun genç nüfusa olan oranının artmasıdır.

Yaşlanma endeksi: 15 yaş altı her yüz çocuğa düşen 65 yaş üstü kişilerin sayısını ifade eder.

Toplumun yaşlanmasının demografik belirleyicileri

1. Fertilitede azalma

Toplumun yaşlanmasında önemli ve temel bir belirleyicidir. Son 50 yılda fertilite hızı 5.0'dan 2.7'ye düşmüştür. Önümüzdeki 50 yıl içinde ise nüfus yenilenme düzeyi olan 2.1'e kadar inmesi beklenmektedir. Günümüzde tüm endüstrileşmiş ülkelerde fertilite hızı nüfusun yenilenme düzeyinin altındadır. Avusturya, Almanya, Çek Cumhuriyeti gibi pek çok Avrupa ülkesinde ise 1.5'in altına düşmüştür.

Gelişmiş ülkelerde uzun süreçte gerçekleşmiş olan fertilitedeki düşüşün, gelişmekte olan ülkelerde çok keskin, hızlı bir şekilde yaşanacağı belirtilmektedir. 2000-2005 yılları arasında gelişmekte olan ülkelerde 5.2 olan fertilite hızı, 2045-2050'de 2.5'e düşecektir (2,4).

2. Mortalitede azalma

Mortalitedeki cinsiyet farklılıkları hormonal etkiler ve biyolojik faktörler kadar kültürel farklılıklar ve yaşam biçimindeki farklılıklardan da etkilenmektedir. Sigara ve alkol gibi sağlıksız davranışlar, mesleki risklere maruziyet, risk alma alışkanlıkları ve kazalar erkeklerde

daha yaygındır. Kadınlar pek çok ülkede daha düşük sosyal statüdedir ve daha az gelire sahiptir. Aslında bu durum da sağlık açısından bir risktir (9).

Özellikle yaşlı nüfustaki mortalite hızının azalmasının nüfusun yaşlanmasında önemli katkısı vardır. Mortalitenin azalması ile doğuştaki beklenen yaşam süresindeki artış, son yarım yüzyılda 20 yıla yaklaşmıştır (2).

Doğumda beklenen yaşam süresi, 1950-1955'te 46.5 yıl iken 2000-2005'te 66'ya ulaşmıştır ve 2045-2050'de 76 yaşa çıkacaktır. 1950-2050 arası yaşam beklentisinde toplamda 30 yıllık bir artış gerçekleşmiş olacaktır (2,4,6).

Önümüzdeki 50 yılda, yaşam beklentisindeki ülkeler arası büyük farklılıklarda azalma yaşanacaktır. Geri kalmış ülkelerle gelişmiş ülkeler arasındaki yaşam beklentisi farkı günümüzde 12 yıl civarında iken, 2050'de 7 yıla kadar düşecektir. Sonuç olarak günümüzde her 4 yenidoğandan 3'ü 60 yaşına kadar ve 3 yenidoğandan 1'i 80 yaşına kadar yaşayabiliyorken, 2050 yılına gelindiğinde 8 yenidoğandan 7'si 60 yaşına kadar ve tüm yenidoğanların yarısının da 80 yaşına kadar yaşayabileceği tahmin edilmektedir (2). Özellikle ileri yaşlı grubunda yaşam beklentisinde önemli artışlar olacaktır.

Anne ölümlerinin çok yüksek olduğu çok az sayıda ülkede, kadınlarda yaşam beklentisi erkeklerden daha azdır. Bu ülkelerin haricinde, kadınlarda yaşam beklentisi erkeklerden 7.4 yıl daha fazladır. Aradaki bu fark gelecek yarım yüzyıl içinde düşerek 6.1 yıla inecektir.

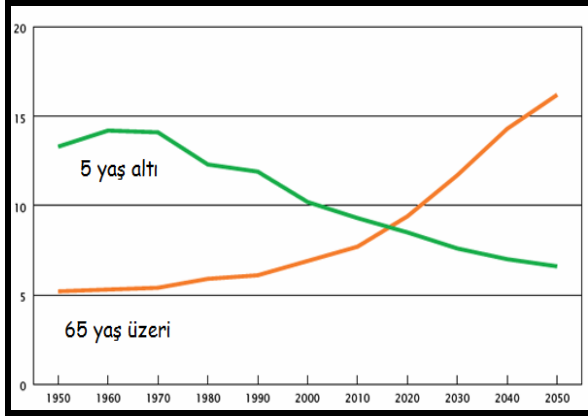
Günümüzde 30 ülkede kadınlarda yaşam beklentisi 80 yaşı aşmıştır. Beklenen yaşam süresi Japonya'da 82.1, Singapur'da 81.9, Fransa'da 80.9, Avustralya'da 80.7 ve Kanada'da 80.5 yıldır; bu ülkeler dünya genelinde ilk sıralarda yer almaktadır. Elli yıl sonra beklenen yaşam süresi Japonya'da 92 yıla ve 26 ülkede de 85 yaşa çıkacaktır (2,4,6).

3. Yaşlılık endeksi

60 yaş üstü yaşlıların 0-14 yaş çocuklara oranı artarak gelecek 50 yıl içinde üçe katlanacaktır. 2000 yılında her 100 çocuğa 33 yaşlı düşerken, 2050'de her 100 çocuğa 101 yaşlı karşılık gelecektir. Şekil 3'te dünya nüfusu içindeki yaşlı ve çocuk oranlarının yıllar içindeki değişimi görülmektedir. Özellikle Asya ve Latin Amerika'da yaşlılık endeksinin artışı çok daha belirgin olacaktır (2,4).

Günümüzde 10 Avrupa ülkesinde ve Japonya'da çocuk sayısından daha fazla sayıda yaşlı yaşamaktadır.

Yaşlılık endeksi Asya'da 2008'de % 26 iken 2040'ta % 84'e ulaşacaktır. Batı Avrupa'da 2008'de % 113 iken 2040'ta % 202'yi bulacaktır. Doğu Avrupa'da 2008'de % 97 iken 2040'ta % 115'e erişecektir (4,8). Onbeş yaş altı çocuk yüzdesi düşmeye devam edecek ve insanlık tarihinde ilk kez 2050 yılında yaşlı nüfus, 0-14 yaş çocuk grubundan daha fazla olacaktır (8).

Şekil-3. Dünyada çocuklar ve yaşlıların nüfus içindeki oranlarının değişimi: 1950-2050 (3).

4. Medyan yaş

Medyan yaşın dünyada 2000-2050 arasında 10 yıllık bir artış göstereceği tahmin edilmektedir. Medyan yaş 1950'de 24 iken bugün 26'a ulaşmıştır. 2050 yılına gelindiğinde medyan yaş 36 olacaktır (2, 8).

En genç nüfusa sahip ülke medyan yaşı 15 olan Yemen'dir. En yaşlı ülke ise medyan yaşı 41 olan Japonya'dır. 2050 yılında dünyada medyan yaşın 36 olması beklenmektedir. 2050'de medyan yaşı en fazla olan ülkenin 55 ile İspanya olacağı tahmin edilmektedir.

Gelişmiş ülkelerde medyan yaş 2000'den 2050'ye kadar 46'ya ulaşacaktır. Gelişmekte olan ülkelerde ise 35 olacaktır. Avrupa'da medyan yaş bugün 38 iken Afrika'da 18'dir. 2050'de ise Avrupa'da medyan yaş 49'a, Afrika'da 22'ye ulaşacaktır (2,8).

5. Potansiyel destek oranı

Potansiyel destek oranı, yaşlanmanın etkisini en iyi gösteren göstergelerdendir. Potansiyel destek oranı, sosyal güvenlik sistemi için de önemlidir. "65 yaş üstü her bir kişi başına düşen 15-64 yaş kişi sayısı" olarak tarif edilen potansiyel destek oranı, son 50 yıl içinde düşüş göstermiştir. Potansiyel destek oranı, 1950'de % 11.6 iken 2000 yılında % 9.1'e kadar düşmüştür (2, 8).

Yaşlı nüfus kendi içinde de yaşlanmaktadır. 80 ve üzeri yaşlı nüfus yüzdesi 3.8'dir. 2050'de yaşlı kişilerin 1/5'i 80 yaş üzerinde olacaktır. 1950 yılında 50-64 yaş arası her yüz kişiye 85 yaş üstü iki kişi düşerken, 2000'de bu oran ikiye katlanmıştır ve 2050'de ise üç kat artacaktır. Bu durumda yaşlıların bakımını ve finansmanını sürdüreceği çalışma çağındaki kişi sayısı oldukça azalacaktır. Ayrıca yaşlanmakta olan kişilerin ilgilenmek durumunda olacağı ileri yaştaki kişi sayısı daha fazla olacaktır (2, 8).

Yaşlı grubun sosyodemografik özellikleri

Dünyada 960 milyon kişi okuryazar değildir. Bunların 700 milyonu kadındır. Özellikle yaşlı kadınlarda okuryazar olmayanlar çoğunluktadır (2,6). 2000 yılında okuryazar olmayan yaşlı yüzdesi kadınlarda 66 ve erkeklerde 29 olarak belirlenmiştir. Az gelişmiş ülkelerde okuryazar olmayanların oranı kadınlarda % 85'e kadar yükselmektedir (2,6).

Yaşlı kadınların büyük çoğunluğunun medeni durumu duldur. Pek çok ülkede 65 yaş üstü erkeklerin %10-20'si ve kadınların da yarısından fazlası duldur. Bunun nedeni hem erkeklerin kadınlardan daha genç yaşta vefat etmesi, hem de dul kalan erkeklerde yeniden evliliklerin daha fazla olmasıdır (8,10).

Avrupa'da yaşlı kadınların yarısı yalnız yaşamaktadır. Çocuksuz yaşlı sayısı da artış göstermektedir. Örneğin 1959-1960 doğumlu Alman kadınların 1/5'inin çocuğu yoktur. ABD'de 40-44 yaşlarındaki çocuksuz kadınların oranı, 1970'te % 10 iken 2006'da % 20'yi aşmıştır (10).

Yaşlılık döneminde çalışma kapasitesi ve gelirlerindeki azalma nedeniyle kişilerin sağlık hizmetlerine ve diğer temel hizmetlere ulaşmalarında sıkıntı olmaktadır (7).

Dünyadaki yaşlıların yarısından çoğu düşük geliri ülkelerde yaşamakta ve ortalama gelirleri günde 2 doların altındadır. 100 milyon yaşlı ise günde 1 doların altında gelire sahiptir. Yaşlıların iş gücüne katılımı son on yılda dünya çapında azalma göstermiştir. 1950'de yaklaşık her üç yaşlıdan biri çalışmakta iken, 2000 yılında bu oran 1/5'e düşmüştür. 1950'de gelişmekte olan ülkelerde yaşlıların iş gücüne katılımı % 40 ve gelişmiş ülkelerde % 23 iken 50 yıl sonra gelişmiş bölgelerde % 8 ve az gelişmiş bölgelerde % 26 olmuştur. Yaşlılarda ekonomik olarak aktif olanların yüzdesi gelişmiş ülkelerde erkeklerde % 21 iken az gelişmiş ülkelerde % 50'dir. Yaşlı kadınlarda ise gelişmiş ülkelerde çalışan yüzdesi 10 iken az gelişmiş ülkelerde 19'dur (2,6,8). Gelişmekte olan ülkelerde yaşlılar ekonomik olarak daha aktif olsa da, kötü iş koşullarında ve düşük ücret ile çalışmaktadırlar. Üstelik gelişmekte

olan ülkelerde yaşlıların % 80'i düzenli bir gelire sahip değildir (11).

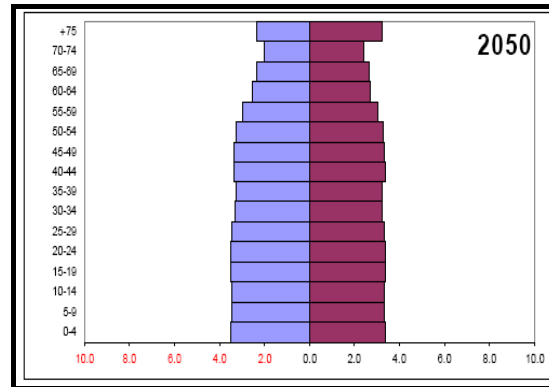
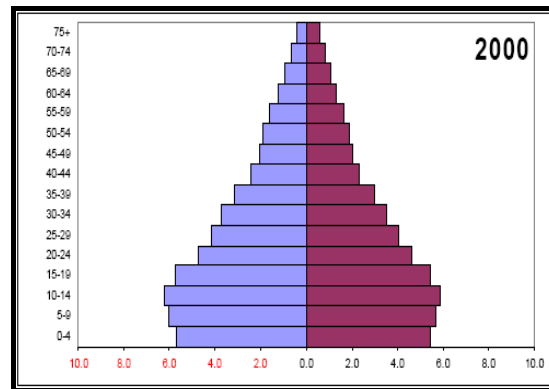
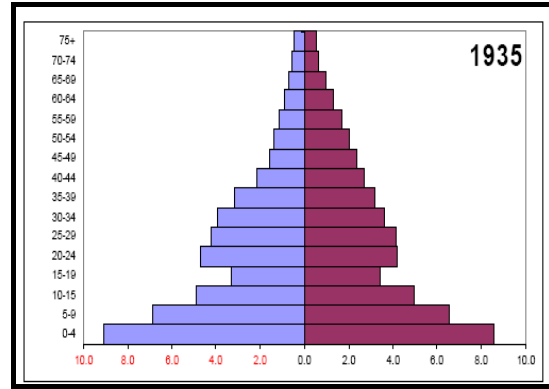
Az gelirli ülkelerin 17'sinde hiçbir şekilde düzenli emekli aylığı uygulaması yoktur. Yaşlı nüfusun sadece % 17'sine emekli aylığı bağlanmış olduğu tahmin edilmektedir (8,11). Özellikle gelişmekte olan ülkelerde açlık, yokluk ve yoksulluk yaşlıların önemli sorunlarıdır. Bu nedenle yaşlı emekli aylığı önem kazanmaktadır. Örneğin Güney Afrika'da emekli aylığı ile fakirlik sınırında yaşayan kişilerin sayısında % 5 azalma sağlanmıştır (11). Yaşlı kadınların yalnız olmaları ve okuryazar olmamaları daha da yoksun duruma düşmelerine neden olmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde, en fakir ve en kırılgan grup yaşlı kadınlardır (12,13).

Türkiye'de yaşlıların demografik özellikleri

Cumhuriyetin ilanından hemen sonra izlenen doğurganlığı teşvik edici politikalardan 30 yıl sonra vazgeçilmiştir ve sonuçta 1950'lerden bu yana doğurganlık hızlarında belirgin bir azalma olmuştur. Bu düşüş özellikle 1970'li yıllarda ivme kazanmış ve yaklaşık 30 yıllık süreçte % 61'lik bir azalma gözlenmiştir (1,14). Türkiye'de toplam doğurganlık hızı, 1950'lerde 6'dan fazla iken, Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması (TNSA)-2008'in ilk sonuçları, toplam doğurganlık hızının 2.15 seviyesine düştüğünü göstermektedir (14). Ülkemizde nüfus artış hızı % 12.1 olarak bildirilmektedir (15).

Toplam nüfus içinde yaşlı nüfusun oranı, 2008'de % 7 düzeyindedir. Bu oran, kentsel yerleşim yerlerinde yüzde 6; kırsal yerleşim yerlerinde ise yüzde 10'dur. Yaşlı nüfus oranı, ülkemiz tarihinin en yüksek noktasına ulaşmış durumdadır. Kentsel ve kırsal nüfuslar arasındaki önemli bir farklılık da, kentsel nüfus içinde çalışma çağındaki nüfusun yani 15-64 yaş nüfusun oranının kırsal nüfusa göre daha yüksek olmasıdır (14). Şekil 4'te 1935, 2000, 2050 yıllarına ait Türkiye nüfus piramitleri görülmektedir.

Türkiye, yaşlanma sürecinin hızla gerçekleşeceği ülkelerden birisidir. 2008-2040 arasında Türkiye'de yaşlı nüfusta, % 201'lik bir artış beklenmektedir. Yaşlılık endeksi 1950 yılında 8.6 iken, 1990 yılında 12.2'ye ulaşmıştır ve 2025 yılında da bu endeksin 21.2'ye çıkacağı tahmin edilmektedir (4). Doğumda beklenen yaşam süresi 1950'den günümüze kadar yaklaşık 25 yıllık bir artış göstermiş ve 73.2 yaşa ulaşmıştır (4,15). Türkiye'de medyan yaş, 2000 yılında 26 iken, 2020'de 34'tür ve 2040'ta 42 olacağı tahmin edilmektedir (4).

Şekil-4. Yaş Piramitleri Türkiye 1935, 2000, 2050 (1).

Ülkemizde yetişkin okur yazarlık oranı % 88.1'dir. Kadınlarda ve özellikle yaşlı kadınlarda oran daha da düşmektedir (14). Okuryazar olmayan 65 yaş üzeri erkek yüzdesi 5 iken kadınlarda bu oran % 7.2'e yükselmektedir (15). Yaşlı nüfusun medeni durumları incelendiğinde; 65 yaş üstü erkeklerin % 13.2'i, 75 yaş üstü erkeklerin % 24.5'i dul olarak yaşamlarını sürdürmekte olduğu, kadınlarda bu oranın 65 yaş üstünde % 50.4'ü ve 75 yaş üstünde ise % 69.1'i bulunduğu dikkati çekmektedir (14).

Nüfusun yaşlanmasının getireceği başlıca sorunlar

Kentleşme ve nüfus yaşlanması son 50 yılın en önemli nüfus değişimi olarak ön plana çıkmaktadır. Özellikle yaşlılara yönelik hizmetlerin planlanmasında kentleşme ve nüfus yaşlanması bir arada ele alınacak sorunlardır. "Yaşlı dostu kent" kavramı bu bağlamda daha da önem kazanmaktadır (8). Kentleşme olgusunun en bariz sonuçlarından biri olan geniş aileden çekirdek aileye dönüş, yaşlıların yaşam ve bakım şeklini etkilemektedir. Kentleşme açısından 2008 yılı önemli bir kilometre taşı olmuştur, tarihte ilk kez dünya nüfusunun yarısı kentlerde yaşamaktadır. 2030 yılında dünyadaki her 5 kişiden 3'ünün kentlerde yaşayacağı tahmin edilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde kent nüfusu, gelişmiş ülkelerinkinden 4 kat fazla olacaktır. Gençlerin kentlere göç etmesi ile kırsal alanda yaşlılar kalmıştır, ayrıca kentlerden kırsal alana yaşlıların geri göçü de yaşanmaktadır (8). Bununla beraber 2030 yılına gelindiğinde kentli yaşlı nüfusunun da 16 kez artacağı bildirilmektedir (8).

Demografik değişim sürecinde nüfusun yaşlanmasıyla birlikte kamunun tasarruf oranının daha da düşmesi, sağlık ve emeklilik ücretleri gibi harcamaların ise ciddi ölçüde artması beklenmektedir. 65 ve üzeri yaş grubunda görülen hızlı nüfus artışı, önümüzdeki

dönemde sosyal güvenlik sistemleri açısından en önemli tehditlerden birisi olarak görülmektedir (16).

Yaşlı nüfus ekonomik faaliyetlerin dışında kalan veya işgücüne katılımları sınırlı olan gruplardan birisidir. Nüfusun yaşlanması sonucu çalışabilecek yaştaki nüfusun azalması ekonomide işgücünün kıt bir üretim faktörü haline gelmesine neden olmaktadır. Yaşlı nüfusa sahip ülkelerde işgücü piyasasına giren işgücünün sayıca azalması yanında, yaşlı işgücünün verimliliğinin düşük olması da toplam işgücü arzını azaltmaktadır (17). Avrupa'da her 1 yaşlıya karşılık çalışan yaş grubundan 4 kişi mevcutken 2050'e varıldığında her 1 yaşlıya karşılık çalışan yaş grubundan kişi 2 var olacaktır (18).

Sonuç

Uzun yıllardır nüfusun yaşlanması ile karşı karşıya olan endüstrileşmiş ülkelerde bu nüfus grubunun sağlık, sosyal ve ekonomik gereksinimleri ve beklentileri belirlenmiş ve sorunların büyük kısmı çözülmüştür. Diğer taraftan nüfusun yaşlanması sürecinin çok daha hızlı olması beklenen ve halen gelişmekte olan ülkelerde önemli problemler yaşanacaktır. Önümüzdeki bir kaç on yıl içinde beklenen sorunlara hazırlıkların yapılması, yaşlılığa yönelik sağlık ve sosyal politikaların gözden geçirilip yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Kaynaklar

1. DPT: Türkiye'de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı. Yayın no. DPT: 2741. 2007. <http://ekutup.dpt.gov.tr/nufus/yaslilik/eylemplan.pdf> (erişim tarihi Kasım 2009)
2. United Nations, Department of Economic and Social Affairs Population Division: World Population Ageing 1950-2050. <http://www.un.org/esa/population/publications/worldageing19502050/> (accessed on November 2009)
3. Sardon JP. Recent demographic trends in the developed countries. Population. 2006; 61:197-266.
4. Kinsella K, Wan H. U.S. Census Bureau: International Population Reports. An Aging World: 2008, Washington:U.S. Government Printing Office, DC, 2009: 1-209. <http://www.census.gov/prod/2009pubs/p95-09-1.pdf>. (accessed on November 2009)
5. Pison G. Population ageing will be faster in the South than in the North. Population & Societies 2009; No.457: 1-4. http://www.ined.fr/fichier/t_publication/1468/publi_pdf2_pesa457.2.pdf (accessed on November 2009)
6. Allen S, Beales S, Busolo D, Clark F, Eldridge C, Gonzalez O, Gorman M, Hall C, Heslop A, Hinchliff P, Humphreys A, et al. State of the world's older people 2002. HelpAge International: 2002:1-100. <http://www.helpage.org/Researchandpolicy/Stateoftheworldsolderpeople> (accessed on November 2009)
7. Shrestha LB. Population aging in developing countries. Health Affairs 2000; 19:204-212.
8. HelpAge International: Older people in disasters and humanitarian crises: Guidelines for best practice. http://www.reliefweb.int/library/documents/HelpAge_olderpeople.pdf (accessed on November 2009)
9. Bremner J, Haub C, Lee M, et al. World Population Highlights. Population Bulletin 2009; 64:1-12.

10. United Nations Economic and Social Council: The Report on World Population Monitoring, Focusing on Population Distribution, Urbanization, Internal Migration and Development. E/CN.9/2008/3. New York: United Nations. 2008: 1-30.
http://www.realinstitutoelcano.org/materiales/docs/UN-ECOSOC_WorldPopulationMonitoring.pdf (accessed on November 2009)
11. Gorman M: Age and security report: How social pensions can deliver effective aid to poor older people and their families. HelpAge International, 2004: 1-50.
<http://www.helpage.org/Resources/Policyreports#1118338196-0-11> (accessed on November 2009)
12. Knodel J, Ofstedal MB. Gender and Aging in the Developing World: Where Are the Men? *Popul Dev Rev* 2003; 29:677-698.
13. Grundy E. Ageing and vulnerable elderly people: European perspectives. *Ageing & Society* 2006;26:105-134.
14. Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü. Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması 2008.
http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2008/data/TNSA-2008_ana_Rapor-tr.pdf (erişim tarihi Kasım 2009)
15. T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu: Demografik göstergeler. <http://www.tuik.gov.tr> (erişim tarihi Kasım 2009)
16. Erdönmez PA. Küresel Demografik Değişim Süreci ve Finansal Sektör Üzerindeki Etkileri. *Bankacılar Dergisi*. 2007; 62:59-70.
17. Kuzgun İK. Nüfusun Yaşlanmasının İşgücü Arzına Etkisi. *Geriatrici*. 2002; 5:38.
18. National Institute On Aging: Why Population Aging Matters. 2007. Publication No. 07 – 6134.
<http://www.nia.nih.gov/NR/rdonlyres/9E91407E-CFE8-4903-9875-D5AA75BD1D50/0/WPAM.pdf> (accessed on November 2009)